

Kisgyermek komplex készségfejlesztésének támogatása a bölcsődében

*Biró Rita Zsófia*¹

Absztrakt:

A kisgyermeknevelőnek a fejlődés támogatása során szem előtt kell tartani az egyéni fejlődési utak alakulását. A gyorsabb vagy lassabb fejlődés észlelése esetében is szükséges a pedagógiai támogatás. Ennek tudatában érdemes átgondolni a gyermek fejlődését előmozdító módszereket, tevékenységeket és célokat (Nyitrai & Korintus, 2017a). Vizsgálatom célja feltérképezni, hogy milyen módszerekkel és eszközökkel segítik a kisgyermeknevelők a gyermek egyéni sajátosságainak és fejlődésének megismerését, annak nyomon követését és egyéni képességeinek kibontakoztatását a bölcsődei környezetben. A kutatásban keresztmetszeti kérdőíves felmérést alkalmaztam kisgyermeknevelők körében, mely során 92 fő válaszait használtam fel. Választ kaptam többek között arra, hogy milyen tapasztalatszerzési lehetőségei vannak a kisgyermekeknek a spontán tanulási környezetben. Feltérképeztem a gyermek megismerését és fejlődését nyomon követő pedagógiai módszereket és a spontán érést támogató kisgyermeknevelői eljárásokat. Nem utolsó sorban bemutatom a fejlesztést szolgáló játékeszközök tárházát, amit a kisgyermeknevelők használnak a mindennapi munkában. Ezzel is segítve és motiválva pedagógiai munkát a bölcsődei környezetben.

Kulcsszavak:

spontán érés támogatása, képességfejlesztés, megismerés, kisgyermeknevelők

Bevezetés

A kompetencia alapú pedagógiai szemléletmód a fejlődést tekinti célnak és eredménynek, miközben a gyermek fejlődését az optimumszintre szeretné eljuttatni. Ehhez kapcsolódik Nagy József kompetenciamodellje, mely a személyiség fejlődéséhez hozzájáruló komplex motívum- és tudásrendszer alkotóelemeit: a személyes, a kognitív, a szociális és a nyelvi kulcskompetenciákat egyenrangúan értelmezi. Ennek értelmében, az egyes kompetenciaterületek fejlődésének támogatása hatással van a többi kompetenciaterület fej-

¹ Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola Gyógynevelés alprogram; Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar; biro.rita.zsofia@tok.elte.hu;

lódására is. Az egyéni fejlődési ütem és sajátosságok értelmében lehetnek az egyes kompetenciaterületek fejlődési ívében egyéni különbségek. Emellett, a kisgyermek életében bekövetkező változások (krízisek, betegségek) okozhatnak megtorpanást vagy visszaesést az addigi fejlődésben. Erre épít a segítő pedagógia, amely a gyermek fejlettségéhez és igényeihez illeszkedő egyéni bánásmód és a differenciálás módszerét alkalmazza. Tehát a kompetencia alapú pedagógia segítő pedagógia is egyben (Nyitrai, 2015).

A gyermeki fejlődés legfontosabb szervezője azokra a megismerő tevékenységekre épül, amelyek a gyermek kíváncsiságára apelláló tapasztalatszerzési lehetőségeket biztosítják. A kisgyermeknevelő legfontosabb feladata a gyermek fejlődésének támogatásában a biztonság nyújtása, a tárgyi feltételek megteremtése, valamint a kompetenciaigény elfogadásával az elsajátítási motiváció és az önállósodás segítése. Buss és Rosznagel szerint az elsajátítási motiváció a gyermek saját készíttetését jelenti a képességeinek fejlesztésére. Ekkor a belső jutalom a gyermek számára az, hogy a sikeres tevékenykedése a kompetencia növekedésének érzetét eredményezi, így ösztönözve őt újabb és újabb tevékenykedésre (Nyitrai, 2015).

Laevers és Declerq kifejtették, hogy a gyermek jólléte és bevonódása a kompetenciák fejlődését elősegíti. Amikor az örömmel végzett tevékenységekben érzékelhető a gyermek jókedve és önbizalma, akkor valóban élvezettel fókuszál az adott szituációra. A gyermeki jóllét és bevonódás fenntartása érdekében, a kisgyermeknevelő törekszik az új, izgalmas tevékenységek bővítésére, a csoportbeli érzelmi kapcsolatok erősítésére, illetve a gyermekek érdeklődését vonzó játéktérületek megalkotására is (Nyitrai, 2015).

A kisgyermeknevelő szerepe a fejlődés támogatásában

Szem előtt kell tartani, hogy a tipikus és az eltérő fejlődésmenetű gyermekek bölcsődei jelenléte egyaránt megkívánja a differenciált, egyéni bánásmódot a kisgyermeknevelő részéről. A támogatás a gyermek előzetes megismerését, illetve az ennek alapján való viszonyulást jelenti. A csecsemő és a kisgyermek aktuális állapotának megfigyelése és egyéni fejlettségi szintjének felmérése esetén előfordulhat, hogy az egyes fejlődési területekkel kapcsolatosan felmerül olyan fejlődési eltérés vagy gyanújel, melynek felderítése orvosi/gyógypedagógiai szakértelmet igényel. A fejlődés támogatása az elmaradás okainak részletes és pontos feltárását követően lehetséges. Fontos a kisgyermeknevelő jelző funkciója, így kapcsolódhat be a kora gyermekkori intervencióba (illetve a korai fejlesztővel való együttműködés által). A fejlődésbeli elmaradás okainak tisztázása a gyermekorvos, gyermekneurológus, gyermekpszichiáter feladatkörébe tartozik. Multidiszciplináris csapatmunka keretében pedig a fejlődésbeli elmaradás mértékének felméréséhez többek között az orvos, a gyógypedagógus, pszichológus, gyógytornász szakterületi kompetenciája szükségeltetik. Amennyiben a kisgyermeknél fejlődési sérültséget vagy elmaradást állapítanak meg, akkor diagnózist állítanak fel, és fejlesztési tervet dolgoznak ki. A korai

fejlesztés egy komplex rehabilitációs tevékenység, amelyben a 0-6 éves korú, eltérő fejlődésmentű gyermekek tervszerű programja kerül meghatározásra, beleértve a komplex diagnosztikai vizsgálatot, a gyógypedagógiai vagy különböző terápiás foglalkozások biztosítását. A gyermek aktuális állapotának nyomon követésével, rendszeresen érdemes újabb állapotfelmérést végezni, így a fejlesztési tervet kiegészíteni (minimum évente). Az eltérő fejlődésmentű gyermek fejlődésének támogatásához ideális, ha valódi együttműködés valósul meg a koragyermekkorai intervenció területén működő szakemberek és a gyermekintézmény (bölcsőde) között. Amennyiben a konzultációik részletes tájékoztatást kínálnak egymás számára, így erősíthetik egymás kompetenciáját a komplex korai intervenció folyamatban (Mózes, 2009a).

A spontán érés támogatása

A spontán érés támogatása nem egyezik a fejlesztés definíciójával. Tehát ez a szemlélet a gyermek önindította tevékenységeihez illeszkedő, az érést és a fejlődést elősegítő, tudatosan tervezett támogató tevékenységeket foglalja magában. A gyermek személyiségéhez igazodva, az általa kezdeményezett tevékenységhez simulva „emeli be” a kisgyermeknevelő a fejlődést elősegítő beavatkozásokat. Fontos a gyermeket érő hatásrendszer elemeinek (családi és intézményi szokásrendszer, a családi és intézményi nevelő személyek, illetve a tárgyi környezet) ismerete is. Ez az úgynevezett fejlődési mikrofülke. A felnőtt a gyermek számára olyan tevékenységeket kínálhat, melyekben gazdag tapasztalatszerzési lehetőségeket nyerhet. Ahhoz, hogy a gyermek a saját képességfejlődésének folyamataiban „hatékony” legyen, az örömmel megélt és aktív bevonódása/részvétele szükségeltetik az adott tevékenységben, játéksituációban (Dávid, Estefánné, Taskó & Héjja-Nagy, 2015).

A kisgyermekellátásban alapvető kritérium a differenciált, egyénre szabott bánásmód. Nagyon fontos szem előtt tartani, hogy a felnőtt minden egyes megnyilatkozásával, vagy viselkedésmódjával olyan mintaképet mutat, amellyel jelentős befolyást gyakorolhat a gyermek fejlődésére. Henry szerint a felnőtt úgy alapozhatja meg leginkább a gyermek fejlődési szükségleteinek biztosítását, ha az önállóságát következetes szabályozási módokkal támogatja, ha a bizalmas-szeretetteljes viszony keretében fordítja rá a folyamatos figyelmét, illetve, ha érzelmileg ráhangolódva vesz részt a közös cselekvésekben és tevékenységekben. A gyermekek személyiségének komplexitása megnyilvánul az adottságok, a képességek, a világlátás, a környezeti hatások, és a fejlődési szükségletek egyediségében. Ha a gyermek alapvető szükségleteinek (étkezés, pihenés, fizikai és érzelmi biztonság) kielégítése biztosítva van, akkor aktivitása és érdeklődése is megnövekedhet a korának megfelelő ingerek megismerésére és gyakorlására. Így, a benti és kinti térben kialakított, változatos és biztonságos játékkínálattal felszerelt környezetben folytathat tevékenykedést. Alapvető, hogy ez a környezet a gyermek személyiségéhez idomuljon (semmiképp sem ingerszegény vagy megterhelő legyen) A

gyermek fejlődési ívét nem a gyermekcsoportban levő „többséggel”, szükséges összevetni, hanem elsődlegesen a fejlődési útvonalon a saját mennyiségi és minőségi előrehaladását kell figyelembe venni. Emellett, a fejlődési utat jelentősen befolyásoló károsodásokra (betegségek, környezeti ártalmak, traumák) is szükséges kiélezett figyelmet fordítani, mivel hozzájárulhatnak a korábbi fejlődési szintre való visszaeséshez, a változatlan állapothoz, illetve a fejlődésbeli késéshez egyaránt (Danis et al., 2011).

A szenzitív periódusok elmélete alapján, a gyermek akkor a legfogékonyabb egy-egy készség/ismeret/tevékenység elsajátítására, ha az azokhoz kapcsolódó fejlődési terület(ek) érése idegrendszeri szempontból megalapozott. Ebből következően evidens, hogy a „sürgetett” fejlődés vagy fejlesztés semmiképpen sem célravezető! Ezzel összefüggésben látható válik az is, hogy ha a szenzitív periódus folyamán a gyermek számára elérhetetlen a képességei kibontakoztatásához kapcsolódó ingerszükséglet, akkor a jövőbeli nehézségek kiküszöbölése érdekében a célzott intervenciós programok létrehozása válik szükségessé. (Danis et al., 2011)

A szociális és tárgyi környezet jelentősége

A bölcsődében a kisgyermek egészséges testi-lelki fejlődését és mentálhigiénéjét is nagy mértékben erősítheti a pozitív érzelmekre (szeretet, gyengédség, elfogadás, bizalom) fókuszáló szociális környezet. Ezáltal a gyermek a belső erőforrásai és ellenállóképessége is növekedhet, elősegítve a harmonikus kapcsolatok és a sikeres beilleszkedés alakulását. A bölcsődében a szociális környezetet a gyermek és a kisgyermeknevelő kapcsolatának érzelmi minősége, valamint a felnőtt és a gyermek egymással töltött minőségi ideje, illetve a nevelő által közvetített minták, értékek, normák határozzák meg. Bandura szociális tanuláselmélete alapján a kisgyermek egyik legfontosabb tanulási módszere a megfigyelés, amikor az általa meghatározónak tartott modell (felnőtt, gyermek) viselkedésének megfigyelésével sajátítja el új viselkedésmódokat. Tanulási lehetőség még a formálás, a gyermek viselkedésének megerősítése a felnőtt által (Bimbó, 2015a).

Ahhoz, hogy a gyermek elmélyülten és jókedvvel tudjon játszani, a felnőtt támogató közelsége mellett szüksége van nyugodt légkörre, rugalmas napi-rendre, valamint megfelelő időre, helyre, eszközökre. A kisgyermek játéktevékenységét a beltéri és kültéri helyszínek és a környezet körülményei egyaránt befolyásolják. A gyermekek a csoportszobában és a játszókertben a lehető legnagyobb tevékenykedési szabadságot kaphatják meg, természetesen a felnőtt óvó figyelme kíséretében. Fontos szempont a szobai játszósarkok és kis kuckók, illetve a szabadban való játék és mozgás terének kialakítása is. Bizonyos eszközök vagy helységek (alkotójátékok, tornatér, pancsoló) birtokba vételéhez a gyermekek általában a felnőtt szorosabb jelenlétét igénylik, mivel itt a nevelő részéről az alapvető szabályok ismertetése vagy a gyermek oldaláról a segítség kérése/elfogadása jobban előtérbe kerülhet (Mózes, 2009a).

A játékok kiválasztásánál és a játékkészlet összeállításánál a kisgyermeknevelőnek figyelembe vennie a gyermekcsoport létszámát, életkor szerinti összetételét; a saját nevelési igényű gyermekek jelenlétét. Emellett szem előtt kell tartania, hogy a gyermekek életkorához, fejlettségéhez és érdeklődéséhez illeszkedve kellő mennyiségű és megfelelő fajtájú játékeszközt biztosítson. A csecsemők számára a leghasznosabb tapasztalatokat rejtő játékokat a jól kézbe fogható, valamint a biztonságos és változatos anyagokból készült tárgyak jelentik. A helyüket már változtatni tudó gyermekek számára minél fontosabb a nagy mozgástér kialakítása, illetve a képzeletüket és aktivitásukat megmozgató, sokoldalúan felhasználható játékeszközök gyűjteménye. A gyermek felfedezheti ugyanannak a tárgynak vagy eszköznek újabb és újabb aspektusát a saját játéklejődése folyamán. A gyakorlás, ismétlés révén az értelmi fejlődés következtében folytathat egyazon eszközzel magasabb szintű tevékenységet. Az otthonosság érzetét adja, ha a csoportszobában a tárgyak helye állandó, így elősegítve a könnyebb eligazodást a rendezett környezetben. Ugyan sokféle játékeszköz sorakozhat a szabad polcokon a gyermekek számára, mégis fontos szem előtt tartani a túlkínálat és a halmozás elkerülését, valamint az izlésséggé és a minőség megtartását. Az elektronikus, gombnyomásra egyoldalu működtetésre képes tárgyak kerülendőek, mivel spontán aktivitást és készségek fejlődését kevésbé ösztönzik (Mózes, 2009a).

A csoport játékkészletének kialakítási szempontjai (Nyitrai & Korintus, 2017b):

Egészségügyi szempontok:

- Könnyű tisztíthatóság
- Biztonságos és balesetmentes kialakítású játékeszközök (és azok elemei/darabjai)

Pedagógiai szempontok:

- Széleskörű tevékenységformákhoz való alkalmatosság
- Érdeklődést felkeltő és fenntartó, változatosan felhasználható játékok
- Nemek közti egyenlőség elve és a multikulturális játékok adaptálása

A kisgyermeknevelőnek biztosítania kell az alapjátékokat; a különböző játékkétfarmák (például mozgásos, gyakorló, építő-konstruáló, szimbolikus és szerepjáték, továbbá a bábozás és a barkácsolás eszközeit; a mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközöket; az ének-zene, énekes játékok eszközeit; a beszédfejlődést elősegítő játékokat, eszközöket; az értelmi képességeket és a kreativitást fejlesztő anyagokat, eszközöket; az alkotó tevékenységek eszközeit; a környezet megismerését segítő anyagokat, eszközöket.

Empirikus kutatás

Kutatásomat a következő kutatási kérdések megválaszolásával prezentálom:

Milyen módszerekkel és eszközökkel segítik a kisgyermeknevelők a gyermek egyéni sajátosságainak és fejlődésének megismerését és nyomon követését?

Milyen módszerekkel és tevékenységekkel támogatják a kisgyermeknevelők a gyermek egyéni képességeinek kibontakoztatását a bölcsődei környezetben?

A strukturált, többségében zárt kérdéseket tartalmazó kérdőív egy meghatározott célcsoport, a kisgyermekellátásban dolgozó kisgyermeknevelők számára készült el. A kutatási módszer fő célja a bölcsődei kisgyermeknevelők nevelési-gondozási elveinek és módszereinek, a fejlődéstámogatásban betöltött szakmai szerepértelmezésének és szerepvállalásának, a gyermekek fejlődését kísérő és támogató attitűdjének, a szakmai munka eredményességének vizsgálatát jelöli meg. A kérdőív szerkezeti struktúráját három szekcióra bontottam: a bevezető ismerető részre, a kutatás törzsét képező kérdéssorra, illetve a kutatáshoz elengedhetetlenül szükséges adatközlői demográfiai adatokra és információkra. A bevezető egységben egy rövid leírásban tájékoztattam a megszólítani kívánt adatközlőket a kutatás tárgyáról, a kérdőív tematikai felépítéséről, a részvétel önkéntességéről, az anonimitás garantálásáról, valamint az adatok felhasználási szándékáról. A kérdőív kérdéstípusainak felépítése tekintetében a félig zárt, feleletválasztást igénylő kérdések, valamint a deskriptív skála kérdések jellemzőek és egyenes arányban vannak szerkesztve. Törekedve az adatközlők nézeteinek és motivációinak megismerésére, a fejlődéstámogatással kapcsolatos attitűdre vonatkozó eldöntendő állításokat is megfogalmaztam. A kérdőív befejező részét az adatközlő személyére vonatkozó kérdésekkel és a kutatásban való részvétel megköszönésével zártam.

Az online kérdőív a Google űrlap (Google Forms) szolgáltatás igénybevételével került alkalmazásra. Összesen 92 darab hiánytalanul kitöltött és értékelhető kérdőív űrlap érkezett vissza. Ezen kívül, a hiányosan kitöltött kérdőívek száma 16 darab, melyek törlésre kerültek.

A kisgyermeknevelői kérdőívek vizsgálata

A minta bemutatása

Sikeresebben mondható a kisgyermekellátásban dolgozó különböző generációk megszólítása. A kutatásban résztvevő adatközlők közel kétharmada a 26–45 éves korosztályhoz tartozik. Ugyan kisebb számban, de nem elenyészően jelenik meg a legfiatalabb (feltételezhetően pályakezdő), illetve a legidősebb (valószínűsíthetőleg nyugdíj előtt álló) generáció is.

Mint ahogy az adatközlők életkori eloszlása tekintetében, ugyanúgy a kisgyermekellátásban töltött munkaévek esetében is jelentős heterogenitás tapasztalható a kutatási minta adataiban. Természetesen, nem lehet messze menő következtetéseket levonni a dolgozó életkora és a szakmai tapasztalata összefüggésében, ha a szakmai munka színvonalát és minőségét vizsgáljuk. Legnagyobb számban az egy-másfél évtizednyi szakmai tapasztalattal bírók képviseltetik magukat. Jelentős arányban követik őket a rangsorban a néhány éves munkatapasztalattal rendelkező szakemberek. Tehát, az adatközlők háromnegyede húsz évnél kevesebb időt töltött a kisgyermekellátásban. A legidősebb 56–65 éves korosztály számaránya megegyezik a 30 év feletti

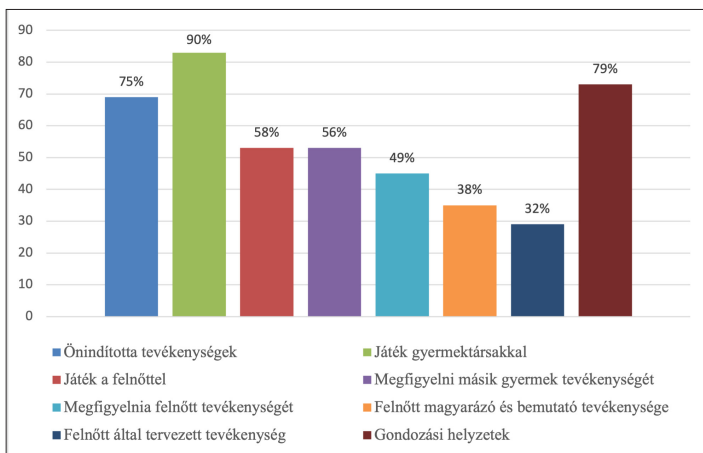
szakmai múltat maguk mögött tudók számával. Ennek alapján, feltételezhető, hogy ugyanazon a munkahelyen dolgoztak az elmúlt három évtizedben.

A kisgyermeknevelői kérdőívek eredményei

A bölcsődei nevelés-gondozás helyzetei során elsődleges szempont, hogy azok igazi élményt, a környezet megismerését, valamint tapasztalatszerzési lehetőségeket adjanak a gyermek számára (1. ábra). Lényeges az is, hogy ezekben a szituációkban megélhesse és felfedezhesse saját erősségeit, egyedi voltát és jártasságait. Mindezt úgy, hogy a spontán tanulás folyamatai nem a teljesítményorientált céllal realizálódnak. Hanem azokban a tevékenységekben valósulnak meg, melyeket a kisgyermek saját érdeklődése és kíváncsisága vezérel. Az adatközlők csaknem teljes számban úgy vélik, hogy a bölcsődében a leghatásosabb spontán tanulási szintér a csoportban levő gyermektársakkal való játékhelyzetekben jelenik meg. (Ezen a ponton szeretnék visszacsatolni az előző kérdés egyik pontjára, melyben a kortárs kapcsolatok fejlődésre gyakorolt hatását igencsak megoszlóan ítélték meg. Mivel fele arányban csekély, valamint másik felében nagy jelentőséget tulajdonítottak ennek a tényezőnek.) Ez az adat ráerősít arra, hogy a kortárs kapcsolatok jelenléte növelheti a kommunikációs, érzelmi és szociális készségeket egyaránt. Láthatóan fontosnak értékelik a felnőtt-gyermek duális interakcióival átszőtt gondozási helyzeteket is. Ezekben a szituációkban a gyermek az aktív részvétele által fokozatosan gyakorolhatja az önállósági törekvéseit. A válaszadók a spontán tanulás formái közül hangsúlyosnak tartják még a gyermek saját választású, kezdeményezésű tevékenységeit is. Legkevésbé – de nem elenyésző számban – a felnőtt tervezett, illetve magyarázó és bemutató tevékenységeit vélik jelentősnek.

1. ábra

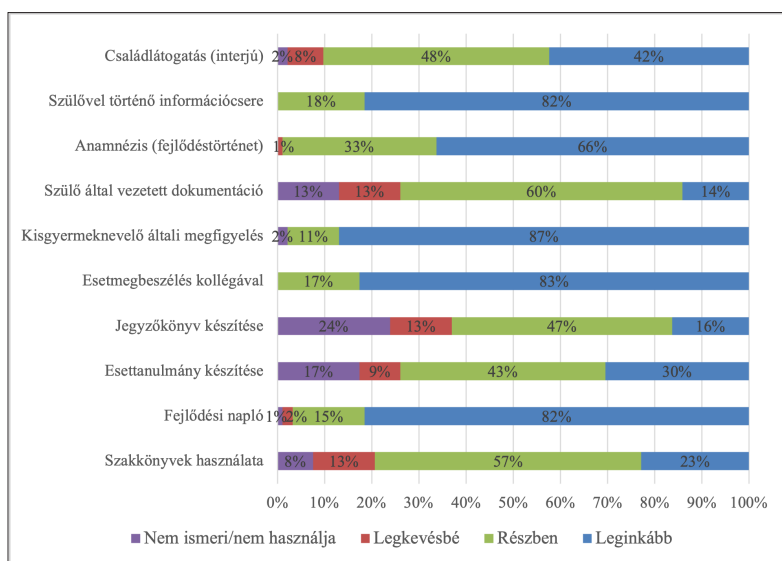
A gyermek tapasztalatszerzési lehetőségeinek jelentősége a spontán tanulás folyamataiban

Ahhoz, hogy a kisgyermeknevelő a gyermekek fejlődési ütemét nyomon követhesse és spontán érési folyamatait előmozdíthassa, elsődlegesen szükséges az egyéni gyermeki jellemzők megismerése, azok ok-okozati összefüggéseinek megértése (2. ábra). Az alapos megismerés által az aktuális fejlettségi szint, a gyermek viselkedésében „rejlő” üzenetek láthatóvá válnak. Mindez szolgáltat alapot a gondozási-nevelési tervezet elkészítéséhez, vagyis az optimális fejlődésment támogatásához illeszkedő célok, eszközök és módszerek megválasztásához. Már a bölcsődébe lépést megelőzően lehetőség nyílik a családlátogatás során, a szülővel folytatott diskurzus keretében „felmérni” a gyermek fejlődésével kapcsolatos adatokat. A kitöltők többségi vélekedése szerint, a személyes információcsere a leghatékonyabb módja a szülő közreműködésével megvalósuló kapcsolattartási formák közül (interjú, információcsere, dokumentáció). A megismerés és a fejlődés nyomon követése azonban szüntelenül zajló tevékenység, mivel a gyermek folyamatosan változik. Az adatközlők közel teljes számban a megfigyelés jelentőségét hangsúlyozzák a közvetlen megismerési módok közül. Ebből következik, hogy a saját észlelést, tapasztalást tartják legfontosabbnak. Kérdés, hogy elég objektív-e? Közel azonos számban értékelik nagyra a társiskisgyermeknevelővel való esetmegbeszélési alkalmak megtartását. A fejlődési napló szempontrendszerét szintén hasznos dokumentációs forrásként jelölik meg. Úgy sejtik, hogy az esettanulmány és jegyzőkönyv készítése kevésbé képezi szerves részét az írásban rögzített dokumentációs technikáknak.

2. ábra

A gyermek megismerését és fejlődését nyomon követő módok a pedagógiai munkában

A sorszámozott sávonalak a következő pedagógiai eljárásokat jelentik meg (3. ábra):

1. Ingergazdag tárgyi környezet és játéktár (például készségfejlesztő játékok)
2. Elegendő idő biztosítása a gyermek próbálkozásaihoz
3. A gyermek kezdeményezéseinek figyelembevétele
4. A gyermek egyéni szükségleteire építkezés
5. Tudatos tevékenységformák kínálása
6. Szabadban való aktív és sok mozgás preferálása
7. Kisebb kihívások elé állítás (fejlettségnek megfelelően)
8. Önálló és szabad felfedezés engedése (biztonságos háttérrel)
9. Érzelmi odafordulás, visszajelzés a cselekvésekről
10. A gyermek számára kedvelt tevékenységben való elmélyülés támogatása
11. A gyermek szabad tevékenységének részese lenni (befolyás, becsatlakozás)
12. Bátortítás és ösztönzés (önbizalom növelés)
13. Rugalmas napirend és szokásrend alakítása (napi ritmus)
14. Választási lehetőségek biztosítása
15. Szabad önkifejezés kibontakoztatása
16. Gyermek kiszolgálása (folyamatos segítségnyújtás)
17. Ingersokaság esetén pihenés, relaxáció biztosítása
18. Aktív kommunikáció (kölcönösség, helyes beszédminta)
19. Kisgyermeknevelők összehangolódása és jó kapcsolata
20. Vidám és nyugodt légkör fenntartása

A kérdés fókuszpontjában az áll, hogy a kisgyermeknevelő által a gyermek egyéni fejlődését, kompetenciakészítését és képességeinek kibontakoztatását támogató, motiváló pedagógiai eljárások milyen mértékben valósulnak meg a bölcsődei gondozás-nevelés tevékenységei, helyzetei során. A szakdolgozó tevékenységeinek hatékonysága a gyermekcsoport hangulatából és fejlődéséből mérhető le. A kisgyermeknevelő személyisége, kommunikációja és attitűdje az ellátás minőségének kulcsa. Ezen a ponton szeretnék visszatérni, és egyben reflektálni a kérdéssor első kérdésében említett „kisgyermeknevelő attitűdje”, illetve a „jó minőségű bölcsődei ellátás” válaszlehetőségekre. Meglepő módon, a válaszadók alig harmada vélte teljes mértékben meghatározónak ezt a két tényezőt a gyermek fejlődésének alakulásában. Az eredmény elgondolkodtató. Jelen kérdés remélhetőleg kellő megvilágításba tudja helyezni az előzetes adatok értelmezését.

Tehát, mit tekintenek legfontosabb szempontnak az adatközlők a fejlődéstámogatás során? Elsődleges számukra a gyermekre való ráhangolódás, vagyis a gyermek irányában tanúsított érzelmi odafordulás és a visszajelzések megtétele. Ez elősegítheti a gyermek *biztonságérzetének* kialakulását, a nevelőkkel való bizalmi kötelék megszilárdítását. A vidám és nyugodt légkört pedig megalapozhatja az egy csoportban dolgozó kisgyermeknevelők közti

összhang kisugárzása. Mivel mindez a gyermekek hangulatát is befolyásolhatja, ezáltal erősen kihathat a csoportlégré is. A gyermek önbizalmának erősítése is hangsúlyt kap, a bátorítás és ösztönzés kifejezőmódjainak alkalmazásával. Ehhez kapcsolódó evidencia: a nyelvhelyesség szabályainak megfelelő, kölcsönösségre építkező kommunikáció fenntartása. Csakugyan a fontos-nagyon fontos kategóriákban értékelik a kitöltők a gyermek számára elegendő idő biztosítását a gyermek (számára kedvelt) tevékenységekben való elmélyedéshez és játékos gyakorláshoz.

Szükségesnek tartják figyelembe venni a gyermek egyéni szükségleteit, érdeklődését és saját reakcióit a játéktevékenységek, illetve a gondozás-nevelés folyamatai során. A *Bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja* alapelveinek ismeretében tehát egyértelmű kritérium az előbbiek gyakorlatban való megvalósítása a válaszadók meglátása szerint. Örömteli az is, hogy az udvaron/játszókerthben való tartózkodás, vagyis a szabad levegőn folytatott játék és testmozgás kiemelt helyet foglal el a válaszadók „napirendjében”. Két, előzetesen feltett kérdés során nyert válaszok alapján (lásd 6. és 8. ábra) is felsejlett az, hogy a kutatásban résztvevők többsége igazán fontosnak tartja a családok mozgásgazdag életmódját, illetve előnyben részesítik a bölcsődében a mozgásra ösztönző tapasztalások kínálását is. Így láthatóan tisztában vannak az aktív levegőzésnek a gyermekek fejlődésére gyakorolt jótékony hatásaival. Ugyanígy nagy jelentőséget tulajdonítanak a pihenés, és a relaxáció feltételeinek megteremtéséhez. Vannak, akik túltelítődnek az ingersokaságtól. A „lelassulás” és a befelé fordulás minden gyermek számára nélkülözhetetlen a gyorsan váltakozó és nagy mennyiségű ingerek feldolgozásához.

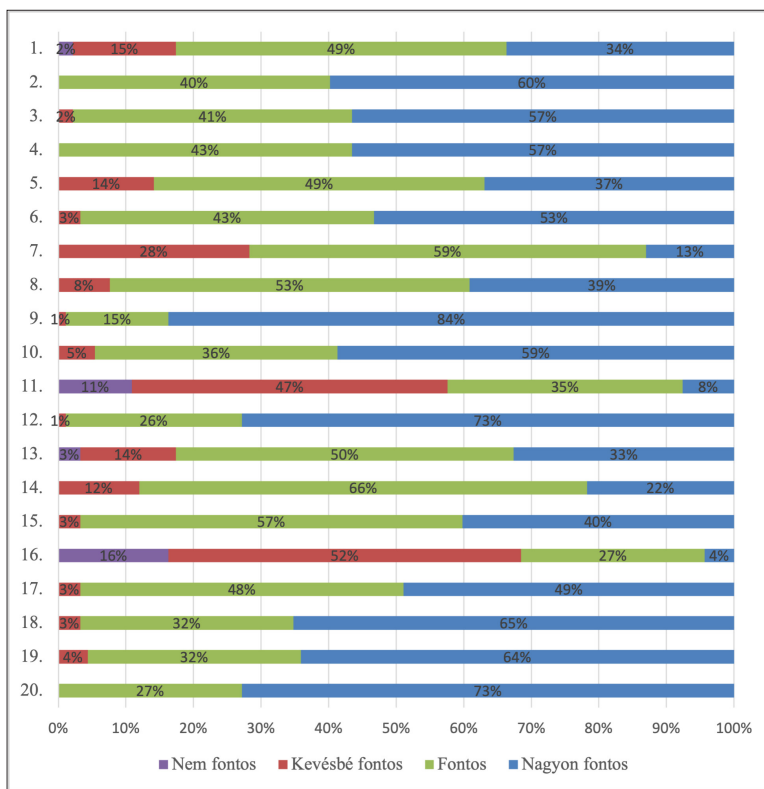
Megosztottság mutatkozik a következő pedagógiai eljárások hasznosságának megválasztásában: a gyermek egyéni fejlettségének megfelelően kisebb kihívások elé állítása, az ingergazdag tárgyi környezet és játéktér megteremtése, a kisgyermeknevelő részéről a tudatos tevékenységformák kínálása, valamint a csoportbeli rugalmas napirend és szokásrend megszervezése. Valójában, a kisebb kihívások „megugrása” serkentheti az ok-okozati összefüggések megértését, a problémamegoldó képesség kiaknázását. A változatos és színes lehetőségeket rejtő játszókönyv a kreativitás, a fantázia szárnyalásához is hozzájárulhat. A nevelő által tudatosan, személyre szabottan kezdeményezett tevékenységek az élményszerű tapasztalatszerzés lehetőségeinek bővítését célozzák meg. A napi ritmus rugalmas, de jól követhető és következetes kialakítása pedig a megbízható (időbeli) tájékozódás, eligazodás érzékelését teszi lehetővé a gyermekcsoport tagjai számára.

Figyelemreméltó adat, hogy a válaszadók több mint fele kevésbé, vagy egyáltalán nem tartja fontosnak a gondozás-nevelés helyzetében a gyermek „kiszolgálását”, illetve a gyermek szabad/önindította tevékenységeibe való indokolatlan becsatlakozás, befolyásolás meglépését. Magyarázatra szorul, mi állhat a vélekedés hátterében. Feltételezhetően, az előbbi két kérdésben állást foglalók nagyobb teret kívánnak adni a gyermek saját kezdeményezéseinek,

az egyéni próbálkozások véghezvitelének, illetve az önállósodási törekvéseinek. Így a felnőtt úgy tud aktív odafigyelésével a háttérben maradni, hogy időt és teret ad a gyermeknek. Tehát nem végzi el a gyermek helyett a ténykedést, csupán az igényelt segítséget nyújtja számára.

3. ábra

A gyermek egyéni fejlődését és képességeinek kibontakozását támogató kisgyermeknevelői eljárások

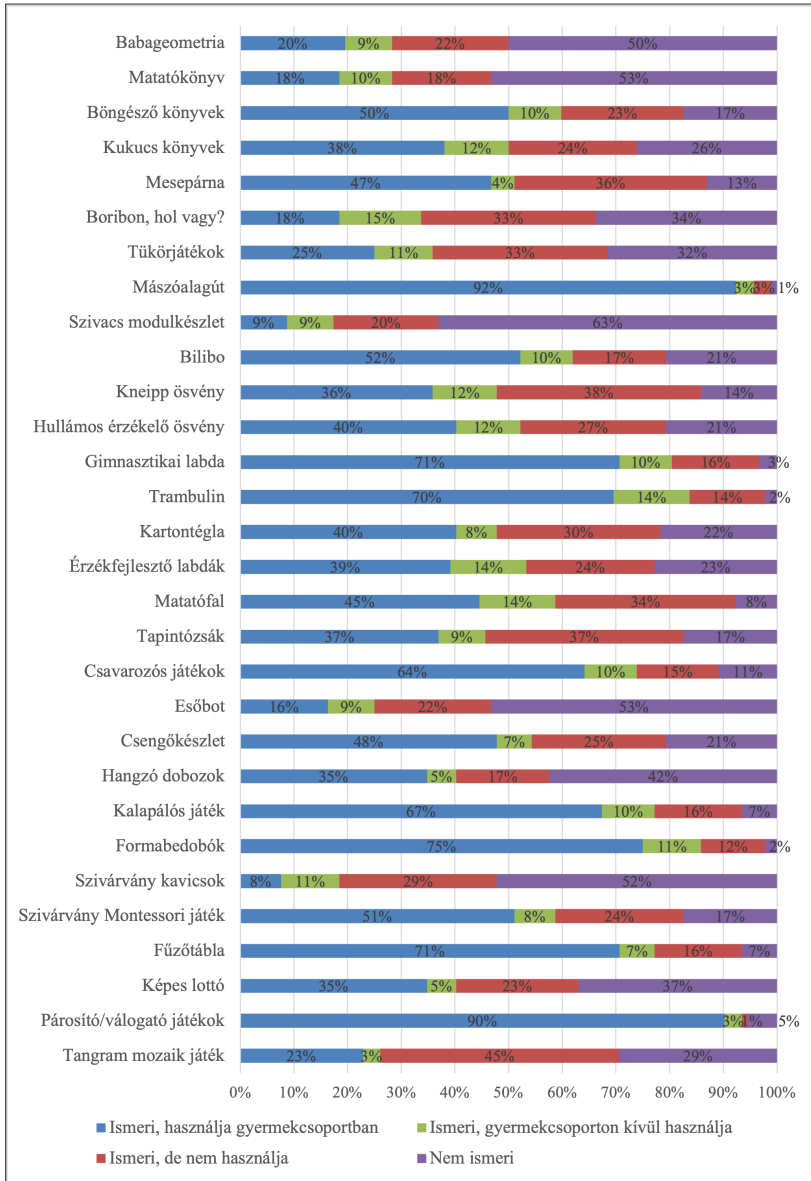

Visszatekintve az adatközlők fejlődéstámogatással kapcsolatos szakmai attitűdjének kérdéskörére, jelzésértékű, hogy a válaszadók több mint fele hiányosnak tartja a gyermekintézményben rendelkezésre álló játéktárat (4. ábra). Láthatóan szorgalmazni kívánják annak bővítését. Ezzel összefüggésben, ugyanennyien kiemelik a gyermek képesség-, és készségfejlesztéséhez szükséges tárgyi környezet meghatározó voltát. Erre valamelyest ráerősít, hogy a gyermek egyéni fejlődését és képességeinek kibontakozását támogató kisgyermeknevelői eljárások közül a tárgyi feltételrendszer megteremtését 70%-ban a fontos-nagyon fontos kategóriákba sorolják. Meglepő ellentmondás azonban, hogy a gyermek fejlődését befolyásoló tényezők közül a

fogyasztói társadalomra jellemző játékeszköz túlkínálat, illetve a hátrányos helyzethez kapcsolódó sivár játéklehetőségek jelentőségének megítélése a válaszadók körében gyakorlatilag két táborra oszlik. A populáció egyik fele igazán nagy jelentőséget tulajdonít az előbb említett tényezőknek, míg másik fele elhanyagolhatónak véli azokat. Ez a kérdés szeretné feltérképezni, hogy a jól ismert, egyes (csecsemő-, tipegő, nagycsoport korosztályú) gyermekcsoportokban kötelezően biztosítandó alapjáték készleten kívül, milyen egyéb alternatívák ismertek és kerülnek alkalmazásra a kisgyermekellátásban dolgozók által. A 16. ábrában feltüntetett játékeszköz lista természetesen nem adhat teljes képet valamennyi, a bölcsődés korosztály számára ajánlott készségfejlesztő játékeszközkinálatról. A felsorolt eszközök jellegzetessége, hogy használatuk a legtöbb képességterületet együttesen „mozgósítja”, így apellálva a fejlődési területek komplex támogatására. Szembetűnő, hogy összességében a játékok közel fele jól ismert a kérdőív kitöltők körében. Más kérdés, hogy használják is-e azokat a gyermekcsoportban? (Nemleges válasz esetén, feltételezhető, hogy a gyermekek korának, érdeklődésének, vagy a felnőtt játékválasztási kritériumának kevésbé felelnek meg.) Legismertebb és legelterjedtebb játékok közé tartoznak az egyes gyermekcsoportokban a párosító és válogató játékok, a mászóalagút, valamint a formabedobók. A válaszadók kétharmada kínálja használatra a jellegzetes tornaszobai eszközöket: gimnasztikai labdát és trambulint, illetve a finommozgást hangoló fűzőtáblát, kalapálós és csavarozós játékokat. Az adatközlők nagy arányban ismerik ugyan a Tangram mozaik játékot, de valamilyen okból kifolyólag még náluk is jóval kevesebben helyezik csak el a játéktároló polcokon. Viszonylagos ismertsége ellenére, ahhoz viszonyítva fele arányban alkalmazzák a Meseháza előadási módszert, illetve szintén kisebb számban lépegetnek körül meztől az úgynevezett Kneipp ösvényen is. A következő, kevésbé ismert játékok ismertségét és elérhetőségét érdemes lenne növelni és kiterjeszteni: szivacs modulkészlet, Babageometria könyvek, matatókönyv, esőbot, hangzó dobozok, szivárvány kavicsok. Ehhez szükségesnek tartanám azokról készíteni egy kis leírást vagy bemutatót.

4. ábra

A fejlesztést szolgáló játékeszközök bemutatása

A kisgyermeknevelő a gyermek érdeklődését és hangulatát figyelembe véve, azokra reflektálva invitálhat játékra (5. ábra). Nagyon szenzitív és fókuszált odafigyelés szükséges részéről ahhoz, hogy fel tudja mérni a gyermek egyéni játékk-

kedvét és játékgényét. Szem előtt tartva a gyermek oldaláról az önkéntes becsatlakozás, illetve a felnőtt részéről a játékhoz szükséges eszköz-, tér-, időfeltételek megteremtésének alapelveit. A tevékenységekre való részvételre motiválás célzata a játékba ágyazott spontán tanulás lehetőségeinek megteremtése, az élmények nyújtása, illetve az örömteli interakciók és együttlét megélése. Az érzelmi többlet nyújtása révén a társas kapcsolatok erősítése és az összetartozás érzése is növekedhet. Egyéni szinten pedig az önálló próbálkozások által a játékos felfedezés, a felismerés és gyermeki kompetenciatudat, önbizalom erősödése valósulhat meg.

Az adatközlők csaknem 100%-a egyöntetűen hangsúlyozza az ének-zenei nevelés elsődlegességét. A kutatásban résztvevők vallomása alapján, az ének-zene a bölcsődei mindennapok részét képezi, mivel a mozgással kísért mondókázás, a tevékenységet színesítő éneklés, és az ölbéli játékok átszövik a legtöbb játéksituációt. Tehát, a mondókák és dalok változatos helyzetbe és tevékenységbe ágyazottan, a nap bármely szakaszában spontán előkerülhetnek. „Eszköztelensége” révén bármikor elérhető, illetve nem igényel olyan szintű előkészületet/szervezést, eszköztár használatot sem, mint a mesélés, bábozás, alkotás vagy az egyes mozgásos játék tevékenységkezdeményezései. Sőt, az előbbi tevékenységekkel is szorosan összefonódhat, mivel azok bevezetéséhez, hangulatkeltéshez, élményfeldolgozáshoz is hozzájárulhat. A mondóka, ének, ölbéli játékok számtalan jótékony hatás (beszédértés, memória, figyelem, ritmusérzék, mozgáskoordináció, anyanyelv-sajátítás...) közül szeretném kiemelni a nevelő-gyermek közti érzelmi kapcsolat elmélyítését elősegítő befolyást. Bármelyik bölcsődei korosztályt, a csecsemő-, a típegőkorúakat, és a nagycsoportosokat egyaránt meg lehet érzelmileg (is) közelíteni az énekes-dalos játékok által.

A kérdőív kitöltők több mint fele naponta, rajtuk kívül is jelentős számban legalább hetente számos alkalommal igyekeznek bevonni a gyermeket „beszélgető kör” keretében arra, hogy a saját kommunikációs eszköztáruk birtokában a bölcsődei vagy otthoni mindennapi élményeiről és érzésekről, az őt foglalkoztató kérdésekről, vagy eseményekről és történésekről kifejezhessék gondolataikat. Természetesen, a cél a beszélgetésben résztvevő gyermek egyéni reakcióinak feltérképezése, valamint a kommunikációs hajlandóság gyengéd előcsalogatása. Semmiképpen sem merülhet fel a „tudásmérő” párbeszéd, vagy a felnőtt részéről az egyoldalú „kikérdezés” lehetősége, hanem a gyermeki érzések és gondolatok kinyilvánítása, kölcsönös meghallgatása. Remélhetőleg, mindez megvalósul a gyakorlatban.

Ugyanannyien törekszenek ösztönözni a gyermeket arra, hogy az aktív mozgástevékenységre serkentő játékos gyakorlatok révén frissüljön fel, mozgassa meg a végtagjait, egyúttal mozgásélményei bővüljenek. A játékos „morcogató” nem egyenlő azzal, hogy az egyes gyakorlatokat mintakövetéssel kellene folytatni. Ellenkezőleg, hiszen a cél az, hogy a gyermek fejlettségének és mozgásigényének megfelelő mozgásformákat tapasztalhasson meg. Mindez megvalósulhat eszköz nélkül, vagy akár mozgásfejlesztő eszközök bevonásával is. A válaszadók gyakorlatilag megegyezően vélik fontosnak mindkét lehető-

séget. A különböző, gyermekek által kedvelt állatok hangjának és mozgásának mímélését is nagy gyakorisággal szemléltetik. Az előző kérdés alapján látható, hogy legismertebb eszközök a mászóalagút, a gimnasztikai labda és a trambulin. Természetesen, ezek ajánlása és használatba vétele függ attól, hogy az adott gyermek a mozgásfejlődésének milyen fokán áll aktuálisan.

A kisgyermekellátásban dolgozók közül a legtöbben naponta vagy hetente sűrűn igyekeznek felkelteni a gyermek érdeklődését és kíváncsiságát arra, hogy játékos „házimunka” révén ismerkedjenek alapvető szokásokkal, viselkedésmódokkal. Akár a játékeszközök elpakolása, rendezgetése, a növények öntözése (felnötétel), asztalterítésben való segédkezés jó lehetőséget teremthet a gyermek számára az „én csinálom” élmény megtapasztalására.

A válaszadók kétharmada a vizuális neveléshez kapcsolódó alkotó tevékenységek kínálását havonta néhány alkalommal szokta alkalmazni. Tehát a különböző festékekkel (ujjfesték, vízfesték, tempera) való nyomhagyás, a változatos anyagok tépkedése-csipegetése, illetve ragasztgatása, valamint a gyurmával való játék leginkább alkalomszerűen kerül kezdeményezésre. Láthatóan, a kevésbé „maszatolós”, és minimális tárgyi előkészületet igénylő színes ceruzával vagy zsírkrétával való nyomhagyás kínálását előnyben részesítik.

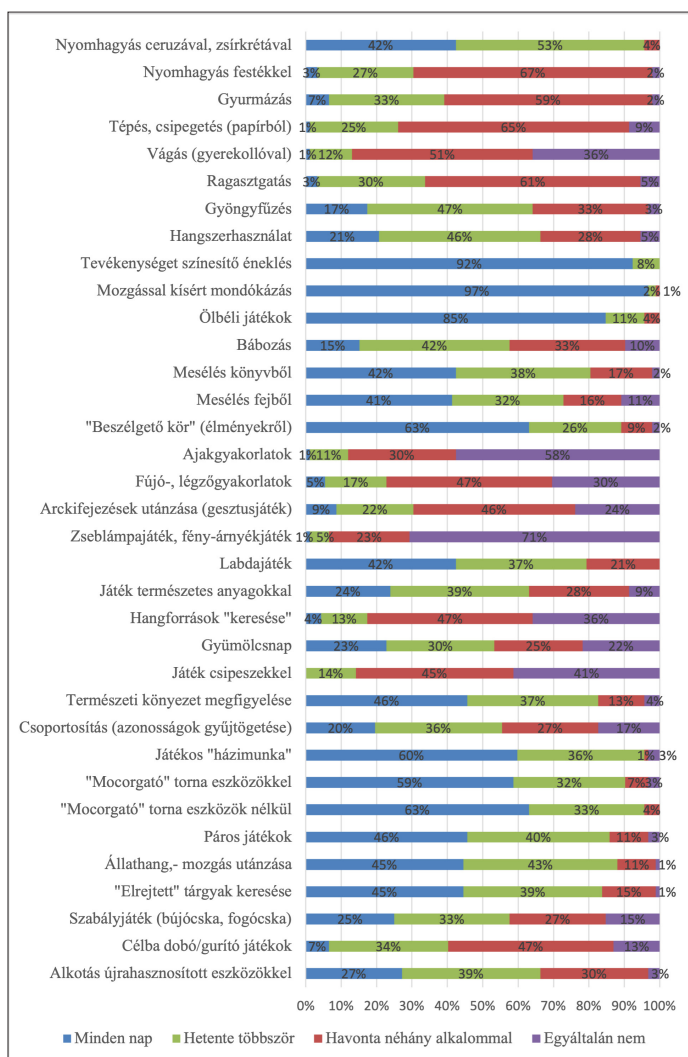
Nagy megoszlás mutatkozik a következő tevékenységformák kezdeményezésének gyakoriságában: mesélés könyvből, mesélés és történetmondás fejből, alkotás újrahasznosított eszközökkel, valamint a hangszerhasználat, a bábjáték kivitelezésében. Ide sorolható még az egyszerű szabályjátékok, csoportosító játékok, gyöngyfüzés, és az egészséges életmódot szemléltető gyümölcsnap változó intenzitású kínálása is. Az előbb felsorolt tevékenységekre érdemesebb lenne nagyobb hangsúlyt fektetni, mivel ezek az anyanyelvi, zenei és alkotó élmények a gyermek szemléletmódjára, gondolkodásában pedig a belső képek kialakulására, valamint az egyéni fantáziavilágának kibontakoztatása hatással lehetnek. Az utóbb felsorolt tevékenységeknél fontos a gyermek fejlettsége (kivéve gyümölcsnap). A gyümölcsnap alkalmi során lehetőség nyílik ízekkel, illatokkal, formákkal és színekkel való ismerkedésre.

Figyelemreméltó adatokkal szolgál a kutatásban résztvevők jelentős hányadának vélekedése azokról a tevékenységekről, amelyeket az „egyáltalán nem” kezdeményezett kategóriába soroltak. A válaszadók több mint kétharmada nem folytat zseblámpajátékot, fény-árnyékjátékot, több mint fele pedig ajak- és nyelvgyakorlatokat sem a gyermekcsoportban. Holott, az előbbi a látószervek ingerlésével a vizuális érzékelés és észlelés fejlődéséhez, míg az utóbbi a (hasonlóan a fújó- és légzőgyakorlatokhoz) a beszédszervek ügyesítésével a kifejező beszéd előkészítéséhez kínál hatékony módszert. A kérdőív kitöltők harmada a csipeszekkel való játék és gyermekollóval való vágás lehetőségének felajánlását mellőzi. Mindkét tevékenység a szem-kéz koordináció, valamint a kezek és az ujjak ügyesítését finomíthatja. Ugyanennyien „engedik el a fülük mellett” a hallási megfigyeléshez és auditív észleléshez kapcsolódó környezeti hangingereket, hangforrásokat. Felmerül a kérdés, hogy milyen okok indokolhatják ezen játékos tapasztalatszerzések kínálásának csekély gyakoriságát?

Szem előtt kell tartani, hogy a gyermek sajátos kíváncsisága, pillanatnyi érzelmi állapota, egyéni fejlettsége a fő alkotóelemei a számára készülő játékedv és a játékgigény receptúrájának. Egyrészt azzal is magyarázható, hogy a számos adatközlő gyermekcsoportjaiban a fentebbi okok miatt egyes gyermekek jelenleg kevésbé, vagy egyáltalán nem fogékonyak ezekre a játékokra. Másrészt, fakadhat a kisgyermekellátásban dolgozó egyén játszókompetenciájából és játékpedagógiai szemléletmódjából is, hogy mely játéktevékenységek kezdeményezését preferálja, folytatja szívvel-lélelkel.

5. ábra

A kisgyermeknevelő által kezdeményezett tevékenységek

Összegzés és kitekintés

A kutatásom egy nagyon aktuális témát jár körbe, mely a koragyermekkor pedagógiájának hiánypótló kérdéseivel foglalkozik. A kisgyermeknevelői célcsoport számára összeállított kérdőív segítségével nyert adatok és információk többségében megerősítették a vizsgált kutatási kérdések alapján megfogalmazott előfeltevéseimet:

Milyen módszerekkel és eszközökkel segítik a kisgyermeknevelők a gyermek egyéni sajátosságainak és fejlődésének megismerését és nyomon követését?

- Ez a kérdés a gondozási-nevelési tervezés, a dokumentáció és a szakkönyvi háttéranyagok használatának jelentőségét vizsgálja a gyermek egyéni fejlődésének támogatásában.

Milyen módszerekkel és tevékenységekkel támogatják a kisgyermeknevelők a gyermek egyéni képességeinek kibontakoztatását a bölcsődei környezetben?

- Ez a kutatási kérdés az adaptív gondozás-nevelési módszerek, a sokszínű eszköztár, a játékgyűjtemény és a változatos tevékenységformák alkalmazásának vizsgálatára irányul, amelyek lehetővé teszik a gyermek számára a tapasztalatszerzési lehetőségek gazdag kínálatát a bölcsődei környezetben.

Érdemes lenne további kiegészítő kutatásokat végezni, kiszélesítve az adatközlői célcsoportot a bölcsődei szolgáltatást igénybe vevő szülőkre is. Emellett, fontosnak tartanám létrehozni egy olyan platformot (akár lokálisan, helyi szinten), ahol a kisgyermeknevelők a gyakorlatban is jól hasznosítható saját készítésű vagy inspirációt adó játékötleiteket megoszthatják egymás között. Valamint a témához kapcsolódó hiánypótló és a szakmai látókört bővítő tanulmányokat, aktualitásokat, könyvajánlásokat is megismerhetik.

Irodalom

- Bakonyi, A. (2015). A kisgyermekkor játék pedagógiai és pszichológiai összetevői. In Belovári, A. (Ed.), *I. Nemzetközi Kisgyermeknevelési Konferencia*. Tanulmánykötet (pp. 27–43). Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar.
- Bimbó, Z. (2015a). A kisgyermeknevelés alapjai, a tevékenységek és a nevelés hatásrendszere. In Nyitrai, Á. (Ed.), *Szemelvények a kisgyermeknevelés köréből 2.* (pp. 7–19.). Kaposvári Egyetem Pedagógiai kar.
- Bimbó, Z. (2015b). A korai évek nevelését szolgáló tevékenységek. In Nyitrai, Á. (Ed.), *Szemelvények a kisgyermeknevelés köréből 2.* (pp. 21–60). Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar.
- Bimbó, Z. (2015c). A bölcsődei nevelés tervezése. In Nyitrai, Á. (Ed.), *Szemelvények a kisgyermeknevelés köréből 2.* (pp. 177–180). Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar.

- Boros, K. B. (2009b). Kreatív fejlődés. In Balázs, I. (Ed.), *Gyerekek. Módszertani kézikönyv I. kötet. Gyerekek-Szülők-Közösségek. Módszertani ajánlások a gyerekekkel, a szülőkkel és a közösségekkel végzett munkához a Biztos Kezdet program munkatársai számára* (pp. 119–124). Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet.
- Danis, I. & Kalmár, M. (2011). A fejlődés természete és modelljei. In Danis I., Farkas M., Herczog, M. & Szilvási, L. (Eds.). *A génektől a társadalomig: a koragyermekkori fejlődés szinterei. Biztos Kezdet Kötetek I.* (pp. 76–105.). Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.
- Danis, I., Farkas, M. & Oates, J. (2011). Fejlődés a koragyermekkorban: Hogyan is gondolkod(j)unk róla? In Danis, I., Farkas, M., Herczog, M. & Szilvási, L. (Eds.), *A koragyermekkori fejlődés természete-fejlődési lépések és kihívások. Biztos Kezdet Kötetek II.* (pp. 24–64). Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.
- Danis, I. (2020). A csecsemő- és gyermekkorai lelki egészség támogatásának indokoltsága – egy új fókusz a kora gyermekkorai intervencióban. In Danis, I., Németh, T., Prónay, B., Góczán-Szabó, I. & Hédervári-Heller, É. (Eds.). *A kora gyermekkorai lelki egészség támogatásának elmélete és gyakorlata – Fejlődéselméletek és empirikus eredmények I. kötet* (pp. 22–40). Semmelweis Egyetem. Egészségügyi Közzolgálati Kar. Mentálhigiéné Intézet.
- Danis, I. & Kalmár, M. (2020a). Modern alkalmazott fejlődéselméletek-Fejlődési modellek és nézőpontok a minőségi gyakorlati munka hátterében. In Danis, I., Németh, T., Prónay, B., Góczán-Szabó, I. & Hédervári-Heller, É. (Eds.), *A kora gyermekkorai lelki egészség támogatásának elmélete és gyakorlata-Fejlődéselméletek és empirikus eredmények I. kötet* (pp. 48–76.). Semmelweis Egyetem. Egészségügyi Közzolgálati Kar. Mentálhigiéné Intézet.
- Danis, I. & Kalmár, M. (2020b). *A fejlődés pszichopatológiai alapjai – Kockázati és védőtényezők, sérülékenység és reziliencia a kora gyermekkorban.* In Danis, I., Németh, T., Prónay, B., Góczán-Szabó, I. & Hédervári-Heller, É. (Eds.). *A kora gyermekkorai lelki egészség támogatásának elmélete és gyakorlata-Fejlődéselméletek és empirikus eredmények I. kötet* (pp. 110–133). Semmelweis Egyetem. Egészségügyi Közzolgálati Kar. Mentálhigiéné Intézet.
- Dávid, M., Estefánné, M., Taskó, T. A. & Héjja-Nagy, K. (2015). A kisgyermekkori játék pedagógiai és pszichológiai összetevői. In Belovári, A. (Ed.). *I. Nemzetközi Kisgyermeknevelési Konferencia. Tanulmánykötet* (pp. 100–106). Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar.
- Gallai, M. (2009). A koragyermekkori fejlődés jelentősége. In Balázs, I. (Ed.), *Gyerekek. Módszertani kézikönyv I. kötet. Gyerekek-Szülők-Közösségek. Módszertani ajánlások a gyerekekkel, a szülőkkel és a közösségekkel végzett munkához a Biztos Kezdet program munkatársai számára* (pp. 9–23). Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet.
- Gallai, M. & Vetier, A. (2011). Mozogj, érzékelj, légy aktív és egészséges! – Testi növekedés, motoros és érzékszervi fejlődés, valamint az egészség. In Danis, I., Farkas, M., Herczog, M. & Szilvási, L. (Eds.), *A koragyermekkori fejlődés*

- természete-fejlődési lépések és kihívások. Biztos Kezdet Kötetek II.* (pp. 102–142). Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.
- Hédervári-Heller, É. (2011). Alkalmazkodj a világhoz! – Az újszülött és a csecsemő alkalmazkodása. In Danis, I., Farkas, M., Herczog, M. & Szilvási, L. (Eds.), *A koragyermekkorai fejlődés természete-fejlődési lépések és kihívások. Biztos Kezdet Kötetek II.* (pp. 74–75). Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.
- Lakatos, K. (2011). Mutasd meg érzéseidet, de szabályozd viselkedésedet! – Az érzelemszabályozás fejlődése. In Danis, I., Farkas, M., Herczog, M. & Szilvási, L. (Eds.), *A koragyermekkorai fejlődés természete-fejlődési lépések és kihívások. Biztos Kezdet Kötetek II.* (pp. 148–158). Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.
- Lukács, Á. & Kas, B. (2011). Érts és értesd meg magad! – A nyelvi fejlődés folyamata és elmaradásai. In Danis, I., Farkas, M., Herczog, M. & Szilvási, L. (Eds.), *A koragyermekkorai fejlődés természete-fejlődési lépések és kihívások. Biztos Kezdet Kötetek II.* (pp. 180–220). Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.
- Katona, K. (2020). A bölcsődei anyanyelvi nevelés tartalmi kérdései. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 8(1), 83–89. <https://doi.org/10.31074/gyntf.2020.1.83.91>
- Kereki, J. (2015). A koragyermekkorai intervenció rendszere – utak és kapcsolódások. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 3(2), 55–76. <https://doi.org/10.31074/gyntf.2015.2.55.76>
- Király, I. (2011). Figyelj, emlékezz, gondolkodj! – A kognitív képességek fejlődése In Danis, I., Farkas, M., Herczog, M. & Szilvási, L. (Eds.), *A koragyermekkorai fejlődés természete-fejlődési lépések és kihívások. Biztos Kezdet Kötetek II.* (pp. 226–263). Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.
- Mózes, E. (2009a). A játék és a fejlesztés szerepe a koragyermekkorai fejlődésben. In Balázs, I. (Ed.), *Gyerekek. Módszertani kézikönyv I. kötet. Gyerekek-Szülő-Közösségek. Módszertani ajánlások a gyerekekkel, a szülőkkel és a közösségekkel végzett munkához a Biztos Kezdet program munkatársai számára* (pp. 26–40). Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet.
- Mózes, E. (2009b). A problémamegoldás és a logikus gondolkodás fejlődése. In Balázs, I. (Ed.), *Gyerekek. Módszertani kézikönyv I. kötet. Gyerekek-Szülő-Közösségek. Módszertani ajánlások a gyerekekkel, a szülőkkel és a közösségekkel végzett munkához a Biztos Kezdet program munkatársai számára*. (pp. 89–96). Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet
- Nyitrai, Á. (2015). Pedagógiai szemléletmód a bölcsődei nevelés-gondozásban. In Podráczky, J. (Ed.), *Szemelvények a kisgyermeknevelés köréből 1.* (pp. 33–55). Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar.
- Nyitrai, Á. & Korintus, M. (2017a). A bölcsődepedagógia elvi alapjai. In *Játék az első években. Tananyag* (pp. 34–43). Családbarát Ország Nonprofit Közhasznú Kft.
- Nyitrai, Á. & Korintus, M. (2017b). A kisgyermeknevelő feladatai a gyermekek játéktevékenységével kapcsolatban. In *Játék az első években. Tananyag.* (pp. 46–52). Családbarát Ország Nonprofit Közhasznú Kft.

- Nyitrai, Á. & Korintus, M. (2017c). Közvetlenül a gyermek játékaival kapcsolatos teendők- a játék segítése: támogatás és részvétel. In *Játék az első években. Tananyag.* (pp. 53–58). Családbarát Ország Nonprofit Közhasznú Kft.
- Szabó, L. (2011). Ismerkedj, barátkozz és illeszkedj be! – A társas kapcsolatok korai fejlődése. In Danis, I., Farkas, M., Herczog, M. & Szilvási, L. (Eds.), *A koragyermekkorai fejlődés természete-fejlődési lépések és kihívások. Biztos Kezdet Kötetek II.* (pp. 314–344). Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.
- Topolánszky-Zsindely, K. (2009). A szociális és érzelmi fejlődés. In Balázs, I. (Ed.), *Gyerekek. Módszertani kézikönyv I. kötet. Gyerekek-Szülők-Közösségek. Módszertani ajánlások a gyerekekkel, a szülőkkel és a közösségekkel végzett munkához a Biztos Kezdet program munkatársai számára* (pp. 60–65). Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet.
- Tóth, A. (2009). A világ megértése. In Balázs, I. (Ed.), *Gyerekek. Módszertani kézikönyv I. kötet. Gyerekek-Szülők-Közösségek. Módszertani ajánlások a gyerekekkel, a szülőkkel és a közösségekkel végzett munkához a Biztos Kezdet program munkatársai számára* (pp. 99–105). Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet
- Varga, L. (2015). Új tudomány születőben: kisgyermekkorai neuropedagógia. In Belovári, A. (Ed.), *I. Nemzetközi Kisgyermeknevelési Konferencia. Tanulmánykötet.* (pp. 151–161). Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar.

Internetes források

- A bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja.* (2020). Letöltés dátuma: 2021. 03. 12., (Magyar Bölcsődék Egyesülete): https://www.magyarbolcsodek.hu/files/shares/M%C3%B3dszertani%20feladatok/A_b_lcs_ei_nevel_s_gondoz_s_orosz_gos_alapprogramja.pdf
- A sokat mobilozó gyerekek nem látják a fától az erdőt.* (2021. 03. 05.). Letöltés dátuma: 2021. 03. 12., forrás: Alfa Generáció Labor: <https://www.alfageneracio.hu/hirek/2021/03/a-sokat-mobilozo-gyerekek-nem-latjak-a-fatol-az-erdot/>
- Bereczki, E. (2018. 09. 05.). *Még sosem voltak ilyen magányosak a gyerekek? – Az alfa-generációról szakértői szemmel.* Letöltés dátuma: 2021. 03. 12., <https://wmn.hu/wmn-life/49347-meg-sosem-voltak-ilyen-maganyosak-a-gyerekek---az-alfa-generaciorol-szakerto-szemmel>
- Göncziné, G., Gyuriczáné, E., Lajtai, Zs., Németh, M. & Papné, K. (2019). *Módszertani útmutató a kisgyermekről vezetett szakmai dokumentáció vezetéséről.* Letöltés dátuma: 2021. 03. 12., (Magyar Bölcsődék Egyesülete): https://www.magyarbolcsodek.hu/files/shares/M%C3%B3dszertani%20feladatok/tmutat_dok_vezet_s_hez.pdf
- Ivány, N. (2021. 01. 21.). *Babakutatások: Nem „üres lapként” jövünk a világra, hanem örökölt tanulási irányultsággal.* Letöltés dátuma: 2021. 03. 12., (Képmás Magazin) <https://kepmas.hu/hu/babakutatasok-nem-ures-lapkent-jovunk-vilagra-hanem-orokolt-tanulasi-iranyultsaggal>

Törvény, rendelet:

15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről. Letöltés dátuma: 2021. 03. 12., forrás: Jogszabálykereső: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300015.emm>

Supporting the complex skills development of young children in nurseries

When supporting development, early childhood educators must keep in mind the individual development paths of each child. Pedagogical support is necessary in cases of both faster and slower development. With this in mind, it is worth considering the methods, activities, and goals that promote child development (Nyitrai & Korintus, 2017a). The aim of this study is to explore the methods and tools used by early childhood educators to help them understand and monitor children's individual characteristics and development and to develop their individual abilities in the nursery environment. In this research, a cross-sectional questionnaire survey of early childhood educators was used, based on the responses of 92 participants. The answers received concerned the opportunities young children have to gain experience in a spontaneous learning environment. The research mapped out the pedagogical methods used to monitor children's learning and development and the practices of early childhood educators that support spontaneous learning. Last but not least, a collection of developmental toys used by early childhood educators in their daily work is presented. This also helps and motivates pedagogical work in the nursery environment.

Keywords:

supporting spontaneous maturation, skill development, cognition, early childhood educators